

R É S U M É

Rapport sur la mission folklorique à Ios (Cyclades)**(19 - 27 septembre 1968)**

par St. Imellos

Pendant le peu de jours qu'a duré sa mission à Ios pour l'étude de la civilisation populaire de cette île des Cyclades l'auteur a procédé à la récolte d'un matériel folklorique très varié, qui constitue un manuscrit de 188 pages de cahier grand format (in- 80), déposé aux archives du Centre de recherches du folklore hellénique. Il a également procédé à l'enregistrement de 45 mélodies populaires sur bandes magnétiques.

Le manuscrit d'Imellos comprend 24 légendes, 120 textes de chansons longues, 88 distiques, 10 incantations, 46 proverbes, 12 devinettes et une grande variété d'informations concernant le culte populaire, l'astrologie, la météorologie, la divination, la magie etc. Les chansons longues constituent la plus grande partie de la collection. Ce sont des chansons usitées jadis à la période du carnaval ou à diverses autres occasions; il y en a parmi elles qui accompagnaient des danses populaires. Très peu de gens se souviennent aujourd'hui des paroles et des airs de ces chansons, qui appartiennent à plusieurs catégories suivant leur contenu: acritiques, ballades, satiriques, historiques, chansons d'amour, etc.

L'auteur donne dans son rapport le texte d'une chanson intéressante: la chanson des âges de l'homme. Ensuite il cite la légende d'une icône de la Vierge qui porte un coup de couteau au visage, ainsi que quelques légendes concernant des arbres hantés. Enfin il cite une coutume divinatoire usitée par les jeunes filles afin de deviner leur futur mari et une coutume pour les époques d'épizooties.

B'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΣΙΣΑΝΙΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ

(15 ΙΟΥΛΙΟΥ - 3 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1968)

ΥΠΟ ΑΓΓ. Ν. ΔΕΥΤΕΡΑΙΟΥ

Ἀπὸ τὰς Νοτιοδυτικὰς κλιτῆς τοῦ ὄρους Σινιάτσικον τῆς ἐπαρχίας Βοῖου τοῦ νομοῦ Κοζάνης πηγάζει ὁ παραπόταμος τοῦ Ἀλιάκμονος Σισάνιος ἢ Σισάνης (πρῶτην Μύριχος), ὅστις ῥεεὶ πρὸς νότον πλησίον τῆς Νεαπόλεως (Ἀνασελίτσης).

Σχεδόν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ παραποτάμου τούτου εἶναι ἐκτισμένον τὸ χωρίον Σισάνιον¹, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται κατὰ μῆκος μὲν τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ διαστήματος δύο περίπου χιλιομέτρων, κατὰ δὲ τὸ πλάτος ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθῶν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ἐκτάσεως περίπου πεντακοσίων μέτρων. Αἱ ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθῶν τοῦ ποταμοῦ ἐκτάσεις εἶναι πεδιναί, ἐνῶ ἡ λοιπὴ πέριξ τοποθεσία εἶναι κατ' ἔξοχην ὄρεινῃ. Οὕτω τὸ χωρίον περιβάλλεται ἀνατολικῶς ἀπὸ τὸ βουνὸν «Κλαζούρα», βορειῶς ἀπὸ τὸ «Τζέμακουμ», ἔνθα τὸ χωρίον Βλάστη, καὶ βορειοδυτικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Καστοριάς ἀπὸ τὸ ὄρος Μουρίκιον. Μόνον ἡ πρὸς νότον πλευρὰ εἶναι κάπως ἐλευθέρα, ἐκτεινομένη κατὰ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ.

Τὰ περιβάλλοντα τὸ χωρίον βουνὰ ταῦτα ἐμποδίζουν σχεδόν παντελῶς τὴν πνοὴν ἀνέμων μὲ ἀποτέλεσμα ἢ ἐκ τοῦ ποταμοῦ δημιουργουμένη ὑγρασία νὰ παραμένῃ ἐντὸς τοῦ χωρίου, τὸ δὲ κλίμα κατὰ μὲν τὸ θέρος νὰ εἶναι τροπικὸν μεθ' ὑψηλῆς θερμοκρασίας καὶ ὑγρασίας, κατὰ δὲ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας ψυχρὸν μὲ σοβαρὰς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν κατοίκων, οἵτινες σχεδόν πάντες καὶ ἀπὸ τῆς νηπιακῆς τῶν ἡλικίας ὑποφέρουν ἀπὸ στηθικὰ νοσήματα, ἰδίᾳ δ' ἐκ βρογχίτιδος.

Λόγω τῆς διαμορφώσεως ταύτης τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν κλιματικῶν συνθηκῶν, πλὴν τῆς κυρίας ἐνασχολήσεώς των μὲ τὴν γεωργίαν, οἱ κάτοικοι καταγίνονται μὲ τὴν κτηνοτροφίαν. Πολυάριθμα ποίμνια βόσκουν εἰς τὰς ἐκατέ-

¹ Ἄλλοτε σπουδαία κομόπολις, νῦν ἀποτελεῖ ἰδίαν Κοινότητα μὲ 565 κατοίκους, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1961. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας διέτελεσεν ἔδρα ὁμώνυμου Ἐπισκοπῆς· βλ. Ἀνθίμου Σεβαστείας, Περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σισανίου ἱερῶν μονῶν, Ἐκκλ. Ἀλήθεια Κ' (1900), σ. 454. Γιάννη Ἀργ. Τόζη, Σιατιστινὰ, Μακεδονικὰ Β' (1941-1952), σελ. 314, σημείωσ. 4. Πρβλ. Κωνστ. Σ. Γούναρη, Μακεδονικὰ ἀπηγήματα, ἔτ. Β' (1959), σ. 68, σημείωσις. Δημητρ. Κίτσιου, Ἡ Σέλιτσα, Μακεδ. Ἡμερολόγιον, ἔτ. Β' (1909), σ. 245-246. Α. Γ. Λαζάρου, Σιάτιστα, ἐνθ' ἄν., ἔτ. Γ', (1910), σ. 140. Ἐτι Γ. Π. Σ. Παναγιωτίδου, Ζουμπάνιον, ἐνθ' ἄν., ἔτ. ΣΤ' (1913), σ. 219. Ἀνωσύμου, Ἐπαρχία Σισανίου καὶ Σιατίστης, ἐνθ' ἄν., σ. 216-271. Ἀλιάκμων, Ἐπαρχία Σισανία, ἐνθ' ἄν., σ. 65-73. Γ. Π. Κουρνούτου, Σχολεῖα τῆς τουρκοκρατουμένης Καστοριάς, Γέρας Α. Κεραμοπούλλου, Ἀθήναι 1953, σ. 433, ἐνθα καὶ βιβλιογραφία περὶ μητροπόλεως Σισανίου, πρβλ. καὶ ἐν σ. 460-461. Βλ. καὶ Μιχ. Καλλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης, 1676-1808. (Δημοσιεύματα Δημοτ. Βιβλιοθήκης Κοζάνης, 2). Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1951, σ. 129 καὶ 139. Περὶ μετοικίσεων ἐκ Σισανίου πρὸς Βλάστην, Κοζάνην καὶ Σιάτισταν βλ.: Π. Λιούφη, Ἱστορία τῆς Κοζάνης, Ἀθήναι 1924, σ. 89. Wace-Thompson, The Nomads of the Balkans, London (1914), σ. 212. G. Weigand, Die Aromunen, Leipzig 1894-1895, τόμ. Α', σ. 129. Πρβλ. Ν. Γ. Πολίτου, Ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τοῦ Χατζηλαζαρεῖου ἀγῶνος περὶ τῆς λαογραφίας τῆς Μακεδονίας, ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ — ἐν τῷ Ἐθνικῷ Παν/μίῳ τὴν 13 Ἰουνίου 1910. Ἐν Ἀθήναις 1910, σ. 7.

ρωθεν τοῦ ποταμοῦ ἀρδευομένης πεδινὰς ἐκτάσεις, ἔνθα καλλιεργοῦνται ἀραβόσιτος, βρύζα, ὄσπρια, σῖτος, κριθή καὶ ἰδία κηπευτικά. Εἰς τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν περίξ ὄρεων εὐρισκόμενα κτήματα εὐδοκιμεῖ ἡ ἀμυγδαλιά, ἡ καρυδιά καὶ ἰδίᾳ ἡ ἄμπελος, ἐξ ἧς παρασκευάζεται ὀλιγοστός, ἀλλ' ἐξαίρετος, οἶνος.

Οἱ κάτοικοι εἶναι γηγενεῖς καὶ τὸ εἰσόδημά των ἐπαυξάνεται ἐκ τῆς ὑλοτομίας ἐκ τῶν παρακειμένων πυκνῶν δασῶν.

Εἰς τὸ ὡς ἄνω χωρίον Σισάνιον κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 58629/11 - 7 - 1968 ἐντολῆς τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἰργάσθη ἐπὶ εἰκοσάημερον, συγκεντρώσας ἀξιόλογον καὶ πλούσιον λαογραφικὸν ὕλικόν, περιλαμβάνον στοιχεῖα ἐξ ὄλων σχεδὸν τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ κατὰ παράδοσιν λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ὁποῖον κατέγραψα εἰς τετράδιον, σχήματος 8 μεγ. ἐκ 447 σελίδων, καὶ κατέθεσα εἰς τὸ Κέντρον Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας ὑπ' ἀριθμὸν εἰσαγωγῆς 3358. Πρὸς τοῦτοις ἐπραγματοποίησα 94 ἠχογραφήσεις μουσικῆς δημοδῶν ᾠσμάτων καὶ λαϊκῶν χορῶν ἐπὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου τύπου Butoba. (Βλ. εἰς τὸ βιβλίον Μουσικῆς Ὑλῆς τοῦ Κέντρον Λαογραφίας ἀρ. 15666 - 15759).

Εἰς τὴν ἐν λόγῳ συλλεγεῖσαν ὕλην περιλαμβάνονται 22 παραδόσεις, 18 παραμῦθια καὶ εὐτράπελοι διηγήσεις, 9 τοπωνύμια, 12 παρωνύμια καὶ ἄλλα ὀνόματα, 3 παροιμίαι, 14 αἰνίγματα καὶ πληροφοροφαί διὰ τὴν λαϊκὴν κατοικίαν, τὸ ἔνδυμα, τὰς τροφάς, τὸν ἐπαγγελματικόν, ποιμενικόν, γεωργικόν καὶ ἀλιευτικόν βίον, τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, τὸ λαϊκὸν δίκαιον, τὰς μαγικὰς καὶ δεισιδαίμονας συνηθείας, τὴν δημόδη ἰατρικὴν, τὴν ἀστρολογίαν καὶ μετεωρολογίαν, τὴν μαντικὴν, τὴν λαϊκὴν λατρείαν, τοὺς λαϊκοὺς χορούς, τὰ μουσικὰ ὄργανα, ὡς καὶ τὰ ἔθιμα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν γέννησιν, τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδιοῦ, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν.

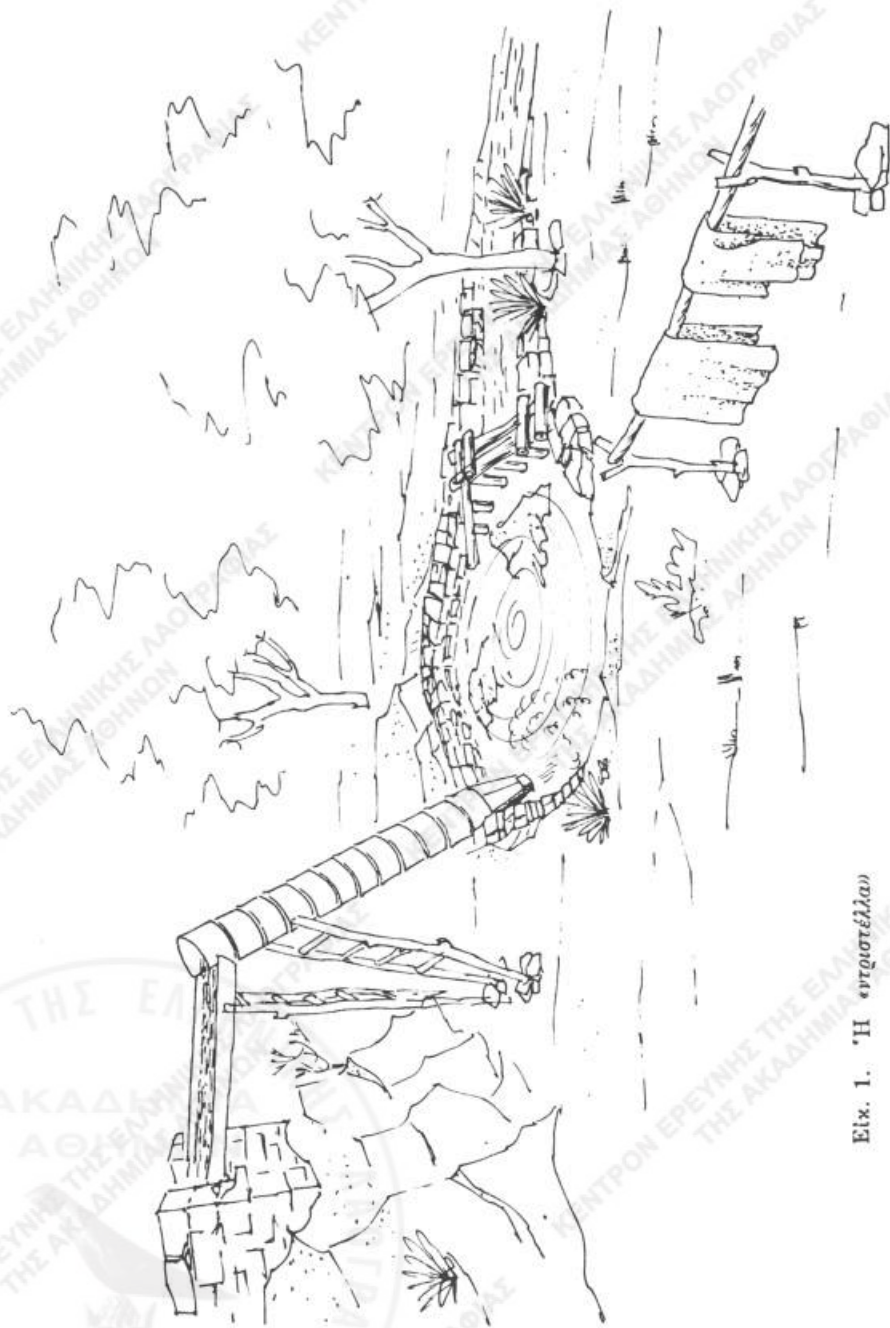
Περιοριζόμεθα εἰς τινὰς παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς μέρος μόνον τοῦ συλλεγέντος τούτου ὕλικου.

Λόγῳ τῆς ὀρμῆς τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ Σισάνη καὶ λόγῳ τοῦ σχηματισμοῦ εἰς τινὰ μέρη καταρρακτῶν, μεγάλη ἐδόθη ὄθησις κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς λαϊκῆς βιοτεχνίας. Οὕτω διατηροῦνται καὶ σήμερον ὑπολείμματα τοῦ «μπατανοῦ», ἔνθα ἐναποθέτουν τὰ «δίμιτα» ὑφάσματα πρὸς ἐπεξεργασίαν. Τὸ «μπατάνι» ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην λεκάνην ξυλίνην, διαστάσεων 2×2,50 τοῦ μέτρου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπάρχει πάντοτε ὕδωρ. Μέσα εἰς τὴν λεκάνην αὐτὴν ὑπάρχουν τὰ «κοπάνια», τὰ ὁποῖα γυρίζουν ἐναλλασσόμενα καὶ κτυποῦν τὰ ὑφάσματα. Τὰ «κοπάνια» αὐτὰ κινοῦνται ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἄξονος, ὅστις λαμβάνει τὴν κίνησιν ἀπὸ τὴν «φτερωτήν», τὴν ὁποῖαν ὠθεῖ τὸ ὀρμητικῶς καὶ ἐξ ὕψους ῥέον ὕδωρ. Τοιαῦτα «μπατάνια» ἐλειτούργουν παλαιότερον πολλὰ (χφ., σ. 35 - 38). Σή-

μερον διατηρούνται μόνον τὰ ξερύπια πλὴν ἑνός, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν καὶ ἐνίοτε λειτουργεῖ. Ἔτερον εἶδος λαϊκῆς βιοτεχνίας, τὸ ὁποῖον διατηρεῖται ἀκόμη καὶ σήμερον, εἶναι ἡ «*ντριστελλά*» (βλ. εἰκ. 1). Καὶ αὕτη ὀφείλει τὴν δημιουργίαν της πάλιν εἰς τὴν ὑπαρξιν ἀφθόνων ὑδάτων. Ἡ «*ντριστελλά*» (χφ., σ. 22-23) ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην ξυλίνην στρογγύλην ὑποδοχὴν, ἔνθα πίπτει μὲ μεγάλην δύναμιν τὸ φερόμενον ἐδῶ μέσῳ τῆς «*καρούτας*» ὑδωρ. Ἐνταῦθα τὸ ὑδωρ πίπτει μὲ τόσῃν δύναμιν, ὥστε δημιουργεῖ δίνην καὶ πᾶν ὄ,τι εὐρίσκεται ἐντὸς αὐτῆς περιστρέφεται μὲ μεγάλην ταχύτητα. Εἰς αὐτὴν οἱ κάτοικοι τοποθετοῦν πρὸς ἐπεξεργασίαν τὶς «*βελέντζες*», αἱ ὁποῖαι μὲ τὸ κτύπημα τοῦ ὕδατος περιστρεφόμεναι μαλακώνουν, ἀποβάλλουν τὸ «*χνοῦδι*», γίνονται πλέον κρουσταὶ καὶ ἀποκτοῦν ἀρίστην ἐμφάνισιν. Κατὰ πληροφορίας τῶν κατοίκων τὸ χωρίον ἦτο παλαιότερον βιοτεχνικὸν κέντρον κατεργασίας τῆς «*βελέντζας*» καὶ τῶν «*διμίτων*» ὑφαντῶν. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐκεῖ παραμονῆς μου εἶδον νὰ μεταφέρονται «*βελέντζες*» πρὸς κατεργασίαν ἐπὶ ἡμιόνων ἐκ τοῦ πλέον ἀπομεμακρυσμένου ἑλληνικοῦ χωρίου τῆς Βορειοδυτικῆς Μακεδονίας, τοῦ Βροντεροῦ τοῦ νομοῦ Φλωρίνης. Αἱ ἐν λόγῳ «*βελέντζες*» μετὰ τὴν κατεργασίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ὑφίσταντο ἐντὸς τῶν «*ντριστελλῶν*», θὰ ἐπανεφέροντο ἐκ νέου εἰς τὸ χωρίον, ἔξ οὗ εἶχον μεταφερθῆ πρὸς περαιτέρω κατεργασίαν. Τοιαῦτα ἐργαστήρια, λειτουργοῦντα διὰ τοῦ φυσικοῦ λευκοῦ ἀνθρακος, διατηροῦνται καὶ λειτουργοῦν σήμερον ἀκόμη εἰς τὸ χωρίον τέσσαρα.

Αἱ καταγραφεῖσαι δημῶδεις παραδόσεις εἶναι συναφεῖς πρὸς εὐρύτερον γνωστά θέματα, τινὲς δὲ τούτων, καὶ ἰδίᾳ αἱ ἱστορικαί, ἀναφέρονται κυρίως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Εἰς τὴν τοποθεσίαν «*τὸ πάτωμα*», ἔνθα παρατηρεῖται ἀνεπτυγμένη ἐπίπεδος ἔκτασις, παραδίδεται ὑπὸ τῶν κατοίκων ὅτι ἐκεῖ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐγύμναζε τὸν στρατόν του (χφ., σ. 21), μάλιστα δὲ λέγεται ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐγυμνάσθη ἐκεῖ καὶ ὅτι ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἤρχισε τὴν ἐκστρατείαν του. «*Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πολέμησε ἀπὸ ὁδῶ. Ἐδῶ ἦταν τὰ στρατόπεδα τοῦ πατέρα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ἐκεῖ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος γυμνάστηκε*» (χφ., σ. 17). Καὶ περὶ τοῦ ἵππου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου θρυλοῦνται σχετικαὶ παραδόσεις καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν πατημάτων¹ αὐτοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ ὑποδεικνύωνται καὶ ὠρισμένα σημεῖα, ἔνθα δύναται τις νὰ ἴδῃ τὰ ἴχνη τῆς ἐκεῖθεν διαβάσεώς του. Ἴσως μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἐλησμονήθησαν τὰ

¹ Ἐκ τῆς βορειότερον κειμένης περιοχῆς πρβλ. Ἀ. Ν. Δευτεραῖον ἐν Ε. Λ. Α. τόμ. ΙΖ (1964), ἐν Ἀθήναις 1965, σ. 380 καὶ ἐν Ἐπ. Κ. Α. τόμ. Κ' - ΚΑ' (1967/68), ἐν Ἀθήναις 1969, σ. 354.

Εικ. 1. «Ἡ «εργαστέλλα»»

παλαιότερον δεικνύμενα σημεῖα, διότι καθὼς οἱ κάτοικοι μοῦ διηγήθησαν «ἐκεῖνα τὰ χρόνια φαίνονταν τὰ πατήματα ἀπὸ τὸ ἄλογο τοῦ Μέγα Ἀλέξανδρου» (χφ., σ. 17). Εἷς τι σημεῖον τῆς τοποθεσίας «Παναγίτσα» ἀναφέρουν οἱ κάτοικοι, ὅτι ἡ ὑπάρχουσα εἰς τὸν βράχον ὁπῆ ἦτο ἡ εἴσοδος μεγάλου κτηρίου, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε σχολεῖον, εἰς ὃ ἐδιδάχθη τὰ γράμματα ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. «Εἰς τὴν τοποθεσίαν «Παναγίτσα», πὸν εἶναι καὶ ἐκκλησία, ἦταν παλιὰ ἐκεῖ τὸ σχολεῖο τοῦ Μέγα Ἀλέξανδρου. Ἐκεῖ μέσα εἶναι μιὰ τρυπα, γαλαρία, πὸν ἀργότερα, ὅταν ἤρχοντο οἱ Τοῦρκοι, ἔμπαιναν μέσα τὰ παιδιά, πὸν μάθαιναν γράμματα» (χφ., σ. 17). Προφανῶς ἡ ἐν λόγω παράδοσις συμφύρεται μὲ διηγήσεις διὰ τὸ «κρυφὸ σχολεῖον» τῆς τουρκοκρατίας.

Ἐκ τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων ἀξιωματικῶν εἶναι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν διάσωσιν κάποτε τοῦ χωρίου ὑπὸ τοῦ πολιούχου αὐτοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἀπὸ ἐνσκήψασαν καταγίδα, ὅτε τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ὑπερεκχειλίσαντα κατέκλυσαν τὰς οἰκίας. «Μιὰ φορὰ ὁ Μουρικής ἔτρεχε ὁ ποταμός, τὸ βράδν βγήκε ὁ Ἅγιος Δημήτριος καβάλλα στὸ ἄλογο καὶ τὸ γύρισε τὸ ποτάμι σὲ τοῦτο τὸ μέρος, γιὰ νὰ μὴ πνίξη τὴν ἐκκλησία καὶ τὸ χωριό. Τὸ εἶδαν οἱ γερόντοι πὸν βγήκαν ἔξω ἀπὸ τὸν θόρυβο. Πνιγίκαμε τότε ἑπτὰ σπίτια» (χφ., σ. 14 καὶ 16). Πράγματι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἔνθα ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου, ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ δὲν φέρεται κατ' εὐθειᾶν γραμμὴν ὡς εἰς ὄλον σχεδὸν τὸ ὑπόλοιπον μῆκος, ἀλλὰ παρουσιάζει μίαν λίαν αἰσθητὴν παρακαμπτήριον κάθοδον. Ἀπὸ τότε οἱ κάτοικοι ἐθεώρησαν τὸν Ἅγιον προστάτην τοῦ χωρίου των (χφ., σ. 137).

Εὐρέως διαδεδομένα ἀπαντοῦν τοπικαὶ παραδόσεις περὶ τοῦ Κοσμᾶ¹, τοῦ Ἁγίου Νικάνορος καὶ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. Καὶ οἱ τρεῖς θεωροῦνται θεράποντες ἰατροὶ περιερχόμενοι τὰ χωρία τῆς πέριξ περιοχῆς καὶ θεραπεύοντες ἀπὸ σοβαρὰς ἀσθενείας τοὺς κατοίκους. «Ἦταν τρεῖς ἅγιοι. Ὁ Ἅγιος Νικάνορας, ὁ Ἅγιος Διονύσιος καὶ ὁ Κοσμᾶς. Ἦταν περιηγηταὶ μὲ φάρμακα καὶ γιάτρειαν ἀσθενεῖς, χωρὶς νὰ πάρουν ἀργυρὰ, ὅστερα πῆγαν γιὰ κατάλυμα τὸ βράδν σὲ μιὰ γριὰ καὶ

¹ Οὐχὶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Κοσμᾶς καὶ Δαμιανὸς τιμῶνται βορειότερον τῆς ἐξετασθείσης περιοχῆς ὡς ἰατροί· βλ. Γεώργ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε. Λ. Α. τόμ. ΙΓ' - ΙΔ' (1960 - 61), ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 380. Πρβλ. καὶ Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ Σύμμεικτα, τόμ. Γ' (1931), σ. 73, 98, ὡς καὶ Anneliese Wittmann, Kosmas und Damian. Kulturausbereitung und Volksdevotion, Berlin 1967, σ. 165. Σ. Β. Κονγέα, Βιβλιογραφία (Παραδοσιολογία - Κεραμεύς, Varia graeca sacra) Λαογρ. Γ (1911), σ. 290, ἔνθα κατὰ τὸ Συναξάριον 1 Δεκεμβρίου: οὗτοι θεραπεύουσι «πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ οὐκ ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ κτήνεσι». Ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ τιμῶνται τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς Ἰουλίου· βλ. καὶ Φώτῃ Δημ. Παπανικολάου, Λαογραφικὰ Δυτ. Μακεδονίας, Θεσ/νίκη 1962, σ. 181.

είχε κορίτσι ἄρρωστο. Τὸν ἔδωσε δῶρο ἢ γριά, δὲν δέχτηκαν αὐτοί, γιατί τὸ εἶχαν ὀρκιστῆ. Τότε στὴν πίεση πῆρε ὁ Ἅγιος Διονύσιος ἓνα ἄβγὸ καὶ ἀπὸ τότε χώρισαν. Ὁ Κοσμῆς καὶ ὁ Νικάνωρ λέγονται τώρα Ἅγιοι Ἀνάγκυροι» (χφ., σ. 32). Ἡ ἐν λόγῳ παράδοσις εἶναι σχετικὴ μὲ τὰς διηγήσεις ἐκεῖνας, εἰς τὰς ὁποίας γίνεται προσπάθεια ὑπὸ τῶν κατοίκων αἰτιολογήσεως τοῦ χωρισμοῦ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικάνωρα, ὥστε ὁ μὲν νὰ κτίσῃ τὴν σκῆτην του εἰς τὸν Ὀλυμπον, ὁ δὲ εἰς τὴν Ζάμβορδαν, νοτιοδυτικῶς τῆς πόλεως Κοζάνης. Τοιαύτας παραδόσεις κατέγραψα ἐκ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ ἀλλαχοῦ¹.

Αἰτιολογικὴ τῆς ἰδρύσεως τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς τιμὴν ἁγίου ἱνὸς καὶ ἐνταῦθα τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν εἶναι καὶ ἡ ἀκόλουθος διήγησις.

«Ὁ Προφήτης Ἡλίας ἦταν θαλασσινὸς καὶ ἀπὸ κάνα νανάγισμα πῆρε τὸ κομπὶ στὸν ὄμο καὶ ρωτοῦσε, ἂν τὸ ξέρον, τί εἶναι αὐτό. Ὅταν ἐφθασε σ' ἓνα βουνὸ καὶ τοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι ξύλο, τότε ἐκεῖ ἔκανε τὸ μοναστήρι του καὶ ἀπὸ τότε εἶναι στὶς κορυφὰς» (χφ., σ. 30-32). Ἡ παράδοσις αὕτη ἀπαντᾷ εὐρύτερον γνωστὴ καὶ εἰς ἄλλους τόπους².

Ἐπὶ ἀνομβρίας³ πλὴν τοῦ μαγικοῦ ἐθίμου τῆς «περπερούνας», συνήθεις εἶναι καὶ αἱ λιτανεῖαι μὲ παρακλήσεις πρὸς τὸν Προφήτην Ἡλίαν (χφ., σ. 33). Τὸ ἔθος τοῦτο τῶν λιτανειῶν εἰς τὸν Προφήτην Ἡλίαν εἶναι, ὡς γνωστόν, πανελλήνιον⁴, προέρχεται δὲ ἐκ τῆς διδασκαλίας εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰακώβου

¹ Βλ. Κ. Ε. Ε. Α. ἀρ. χφ. 2959, σ. 153-154 (συλλ. Ἄ. Ν. Δευτεραίου, χωρ. Καισαρεια 1965) καὶ ἀρ. χφ. 3470, σ. 209, ἡμετέρα συλλογὴ κατὰ τὸ 1969 ἐκ τοῦ χωρίου Ἐλάτη νοτίως τῆς Κοζάνης.

² Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Παραδόσεις, τόμ. Α' (1902), σ. 116, 207-208, τόμ. Β' (1904), σ. 801-803, καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε. Λ. Α., τόμ. ΙΓ' - ΙΔ (1960-61), ἐν Ἀθῆναις 1962, σ. 334 καὶ τόμ. ΙΕ' - ΙΣΤ' (1962-63), ἐν Ἀθῆναις 1964, σ. 238-39.

³ Πρβλ. ὅταν πίπτῃ χάλαζα, ἵνα σταματήσῃ ἡ βροχὴ εἰς τὸ χωρίον Ζουμπάνιον καὶ Σισάνιον εἰς Φ. Κουκουλέ, Μνεῖα δεισιδαιμονιῶν τινῶν καὶ μαγικῶν συνηθειῶν εἰς νομοκάνονας. (Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸν τιμητικὸν τόμον τοῦ Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου), Ἀθῆναις 1958, σ. 282.

⁴ Λιτανεῖαι ἐπὶ ἀνομβρίας εἰς ἰδρυμένας ἐκκλησίας ἐπὶ κορυφῶν τῶν ὄρεων βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Λαογραφικὰ σύμμεικτα, τόμ. Α' (1920), σ. 89-92, καὶ τόμ. Γ' (1931), σ. 6 κέξ. Πρβλ. καὶ τὴν ἀκόλουθον παράδοσιν ἐκ τῶν βορειότερον κειμένης περιοχῆς καὶ δὴ ἐκ τοῦ χωρίου Ἐρμακιά, ἐν ἣ παρατηρεῖται συμφυρμὸς τῆς ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν του εἰς ὑψηλὰ σημεῖα καὶ περὶ βροχῆς: «Ὁ Προφήτης Ἡλίας προφήτευσεν ὅτι θὰ βρέξῃ ἢ δὲν θὰ βρέξῃ. Τότε ὁ αὐτοκράτορας ἄρχισε νὰ τὸν κατατρέχῃ καὶ ἔφυγε γιὰ τὰ βουνά. Ἐκεῖ ψηλὰ τοῦ πήγαινε τροφὴ ἓνας κόρακας καὶ γι' αὐτὸ ἔχει τὴν ἐκκλησιά του ἐκεῖ ψηλά» (Κ. Ε. Ε. Α. ἀρ. χφ. 3206, σ. 54, συλλ. Ἄ. Ν. Δευτεραίου, 1967).

5, 17, ὅτι «*Ἡλίας . . . προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτούς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ· καὶ πάλιν προσηύξατο καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκεν*»¹. Ἐπομένως ὁ Προφήτης Ἡλίας θεωρεῖται καὶ ἐνταῦθα ὡς ἔφορος τῶν βροχῶν «*ὅταν δὲν βρέξη, τρεῖς κοπέλες παίρνουν μιὰ κεραμίδα καὶ τὴν φέρουν στὴν ἄκρα τοῦ ποντάμ' τοῦ Μύριχου καὶ τὴν ἀφήνουν ἐκεῖ ἕως ὅτου βρέξη. Μόλις βρέξη, παίρνουν λάδ', πηγαίνουν, παίρνουν τὴν κεραμίδα, πηγαίνουν στὴν ἐκκλησιά τοῦ Προφήτη Ἡλία, βάζουν τὴν κεραμίδα, πὸν τὴν εἶχαν πάρει ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, ἐκεῖ, πὸν ἦτανε, ἀνάβουν τὰ καντήλια καὶ τὸν εὐχαριστοῦν, διότι τοὺς ἔκαμε τὸ χατήρι*» (χφ., σ. 153).

Εἰς ἄλλας καταγραφείσας ἐνταῦθα παραδόσεις περὶ Ἁγίων παρατηροῦμεν, ὅτι ἔχουν κοινὰ στοιχεῖα καὶ γνωρίσματα πρὸς τὰς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἑλληνικοὺς τόπους. Οὕτως ὁ Ἅγιος Μηνᾶς θεωρεῖται προστάτης τῶν ποιμνίων καὶ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς του «*κλοῦμε τὰ ψαλίδια καὶ τὰ βαστοῦμε ὅλη τὴν ἡμέρα κλειστά, γιὰ νὰ μὴ πηγαίη ὁ λύκος στὸ κοπάδι*» (χφ., σ. 137 - 138). Ἡ Ἁγία Βαρβάρα καὶ ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος πιστεύεται ὅτι θεραπεύουν καὶ προστατεύουν τοὺς πάσχοντας ἐκ γρίπης, ἰλαρᾶς καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν εὐλογίαν (χφ., σ. 138 καὶ 144). Τὴν παραμονὴν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας «*κάνουμε λαγγῖτες καὶ λέμε ὅτι εἶναι τὰ σπάργανα τῆς Παναγίας*» (χφ., σ. 138).

Ἐκ τῶν λατρευτικῶν ἐθίμων ἀναφέρομεν τὰ κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, ὅποτε «*κάνουμε μικρὰ ψωμάκια, πὸν τὰ λέμε «κόλιαντα» εἶναι στορογγυλά. Τὰ ψήνουμε στὸ φούερο ἢ στὴ γάστρα, ἔρχονται τὰ παιδιὰ, μᾶς λένε τὰ κόλιαντα καὶ τοὺς δίνουμε ἀπ' αὐτά. Τὰ παιδιὰ τραγοῦδοῦν :*

— *Κόλιαντα, Μπάμπω, κόλιαντα
καὶ μένα κολιαντίνα,
κι ἂν δὲ μὲ δώσης κόλιαντα,
δῶσ' μου τὴ θυγατέρα.*

5 — *Τί τὴν θέλεις, γάϊδαρε,*

τὴ δική μου τὴ θυγατέρα ;

— *Νὰ τὴν τσιμπῶ, νὰ τὴν φιλῶ,
νὰ μὲ ζεσταίη τὸ βράδυ*» (χφ., σ. 139).

Εἰς τὴν συλλεγεῖσαν ὕλην, σχετικὴν πρὸς τὰ κατὰ τὴν γέννησιν, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτὴν νόμιμα, παρατηρεῖται ταυτότης πρὸς ἀντιστοίχους ἐκδηλώσεις εἰς ἄλλους ἑλληνικοὺς τόπους. Αἱ δοξασαί περὶ τῶν Μοιρῶν, ὡς ἐρχομένων τὴν

¹ Βλ. Γεώργ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε.Λ.Α. τόμ. ΙΓ' - ΙΔ', ἐνθ' ἄν., σ. 333 - 334.

τρίτην νύκτα ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ νεογνοῦ διὰ νὰ τὸ μοιράνουν, ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὸ Σισάνιον.

«Στὶς τρεῖς ἡμέρες ἔρχονται οἱ Μοῖρες. Τὸ βάζουμε στὴν σαρμανίτσα (= κούνια), τοῦ βάζουμε ἀσημικά, γιὰ νὰ τὸ γράφουν οἱ Μοῖρες πλούσιο. Κάνουμε τότε καὶ μπουγάτσα καὶ ἔρχονται οἱ γυναῖκες μὲ πιλάφια. Στὶς τρεῖς τὸ λούζει ἢ μπάμπω καὶ ρίχνουν ἀσημικά μέσα στὸ νερὸ καὶ τὰ παίρνει ἢ μπάμπω» (χφ., σ. 71). Αἱ παρατιθέμεναι προσφοραὶ ἔχουν ὡς σκοπὸν νὰ ἐξευμενίσουν τὰς Μοῖρας, ὥστε νὰ καθορίσουν εὐτυχὲς μέλλον διὰ τὸ βρέφος. Πλεῖσταὶ κατεγράφησαν παραδόσεις γνωσταὶ καὶ ἀλλαγῶν περὶ δυσμενῶν ἀποφάσεων τῶν Μοιρῶν κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν. Τὸ δυσμενὲς τοῦτο πεπρωμένον παρὰ τὰς μυρίας προφυλάξεις δὲν καθίσταται δυνατὸν νὰ τὸ ἀποφύγη τὸ ἄτομον (χφ., σ. 72).

Εὐρύτατα γνωσταὶ εἶναι αἱ παραδόσεις περὶ Νεραΐδων, αἱ ὁποῖαι λευκοφοροῦσαι καὶ χορεύουσαι πλησίον ποταμῶν ἢ νερομύλων, συγχέονται πρὸς τοὺς κακοποιοὺς δαίμονας τοῦ Δωδεκαήμερου, τοὺς Καλικαντζάρους, καὶ ἄλλα φαντάσματα, μεθ' ὧν ἔχουν κοινὰ χαρακτηριστικὰ (χφ., σ. 25 καὶ 33).

Διάχυτος εἶναι μεταξὺ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ἡ δοξασία, ὅτι πολλὰ δένδρα εἶναι στοιχειωμένα¹. Τὸ ἐνοικοῦν στοιχειὸν εἰς τὰ δένδρα αὐτὰ τιμωρεῖ τὸν τρόπον τινὰ τοὺς ἐπιχειροῦντας τὴν ἀποκοπὴν ἢ ἐκρίζωσίν των. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ δένδρα τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἱερά. «Μία φορὰ ἔκοψα ἕνα κλωνάρι καὶ ἀπὸ ἕνα δέντρο μεγάλο τῆς ἐκκλησίας (κουρὶ-βακούφικο) καὶ ἐκεῖ. πὺρ τὸ λιάνιζα, ἔκοψα τὸ πόδι μου καὶ τὸ ἄφησα καὶ ἔφυγα» (χφ., σ. 96).

Ἀμείλικτος ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ τιμωρία τῶν ἐπιχειρούντων τὴν ἀφαίρεσιν ἀντικειμένων ἐκ τῶν ναῶν. Διηγοῦνται ὅτι εἰς τὸ χωρίον ἐν ἄτομον «τρελλάθηκε στὸ χρόνον, πὺρ ἔκλεψε τσιμέντα τῆς ἐκκλησίας καί, ἀφοῦ τὰ πῆγε πίσω κρυφὰ-κρυφὰ, ἔγινε σχεδὸν καλὰ» (χφ., σ. 96)².

Ἰδιάζον εἶναι καὶ ἐνταῦθα τὸ θρησκευτικὸν ἔθιμον, τοῦ «ὕψωματος» τοῦ ἄρτου κατὰ τὰς πανηγύρεις, διὰ τὸ ὅποιον ὁ ἱερεὺς δὲν δέχεται πρόσφορον ἀπὸ «ἄκληρη γυναῖκα». Καταγραφεῖσα σχετικὴ παράδοσις αἰτιολογεῖ τὴν γέννησιν τῆς

¹ Πρβλ. Ἄ. Ν. Δευτεραῖον, ἐν Ἑπ. Κ. Λ., τόμ. ΙΗ' - ΙΘ', ἐνθ' ἀνωτ., σ. 251 - 253, ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

² Πρβλ. σχετικὴν παράδοσιν ἐκ τοῦ χωρίου τῆς νοτιοδυτικῆς Μακεδονίας: «Μία φορὰ ἕνας Τοῦρκος ἔκοψε ἕνα δέντρο ἀπὸ τὸ περίβολο τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου. Τότε τὸ δέντρο τὸν ἔκλεισε μέσα. Τότε ὁ Τοῦρκος ἔταξε ἕνα ντενεκὲ λάδι. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος δὲν τὸν ἄφηγε. Τότε ὁ Τοῦρκος ἔταξε μιὰ γελάδα καὶ ἕνα μωσχάρι καὶ μετὰ τὸν ἀπελευθέρωσε». (Κ.Ε.Ε.Λ. χφ., 2959, σ. 25).

Παρθένου, κατόπιν παρακλήσεως τῆς μητρὸς τῆς πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ἀποκτήσῃ τέκνον, διότι ὁ ἱερεὺς τὴν προσέβαλε καὶ δὲν ἐδέχθη τὸ πρόσφορόν τῆς, ἐπειδὴ ἦτο μέχρι τότε ἄκληρος. Οὕτως «ἐκεῖνο τὸ πρόσφορο, πὸν πάει πρῶτο στὴν ἐκκλησία, ἐκεῖνο βάζει ὁ παπᾶς καὶ κάνει τὴν λειτουργία καὶ τὴν Κοινωνία. Ἡ Ἄννα, ἡ μάνα τῆς Μαρίας, ἐπήγαινε κάθε μέρα πρῶτη τὸ πρόσφορο στὸ Μοναστήρι καὶ ἔκανε μὲ αὐτὸ ὁ παπᾶς τὴν λειτουργία. Ἡ Ἄννα ἦτανε στεῖρα. Ὁ παπᾶς τὴν φώναξε πὸν πήγαινε αὐτὴ στὸ μοναστήρι. Αὐτὴ τὸ πῆρε προσβολή.

Εἰκ. 2. Ὁ δράκος.

Τότε ἔβαλε συνέχεια νὰ προσεύχεται καὶ εἶπε : — Θεέ μου, δός μου ἓνα παιδί καὶ θὰ στὸ προσφέρω. Ἔτσι ἔμεινε ἔγκνα ἡ Ἄννα καὶ ἔκανε τὴν Μαρία, τὴν μητέρα τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ξέρω σὲ ποιὸ Μοναστήρι» (χφ., σ. 39).

Πληθὸς ἀγροτικῶν ἐθίμων δύναται τις νὰ σημειώσῃ εἰς τὸ Σισιάνιον καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν θερισμὸν καὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν σιτηρῶν. Ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος εἶναι τὰ τελούμενα κατὰ τὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ. Ἀναφέρω τὸ ἔθιμον

τοῦ «δράκοντος»¹, δηλ. τῆς μικρᾶς δέσμης σταχύων, τὴν ὁποίαν κατασκευάζουν ἀπὸ τὰ τελευταία χειρόβολα τοῦ θερισμοῦ. Ἐνα μικρὸ μέρος τοῦ χωραφιοῦ μένει ἀθέριστον. Κατόπιν ὅλοι μαζί οἱ θερισταί, ἀφοῦ σχηματίσουν πέριξ αὐτοῦ κύκλον, θερίζουν αὐτὸ ἄδοντες τὸ κατωτέρω ἄσμα, σχηματίζοντας συγχρόνως ἐκ τῶν σταχύων ἓνα σταυρόν, ὅστις ὀνομάζεται «δράκος» (βλ. εἰκ. 2). Ὁ «δράκος» οὗτος φέρεται εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τοποθετεῖται πλησίον τοῦ εἰκονίσματος, διατηρούμενος καθ' ὅλον τὸ ἔτος, διὰ τὴν ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἀλωνισμοῦ τῆς νέας ἐσοδείας (χφ., σ. 13 καὶ 135), ὅποτε καὶ ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ «δράκοντος» τοῦ νέου ἔτους. Χορεύοντες² λοιπὸν μέσα εἰς τὸν ἀγρὸν σχηματίζουν τὸν «δράκοντα», ἐνῶ ἄδουν τὸ ἀκόλουθον ἄσμα :

*Γιὰ ἰδέστ' αὐτὸ τοῦ δέντρον,
πῶς τοῦ δέρν' ἀέρας,
πῶς τοῦ δέρν' ἀέρας,
πῶς τὸ δέρν' ἀέρ', πῶς τὸ κυματίζει.*

5 Ἔτσι μὲ δέρν' ὁ πόνοσ μου,

*πῶς νὰ πάω στὰ ξένα!
Ἐγὼ κάναν' δὲν ξέρω,
κάναν' δὲ γνωρίζω,
κάναν' δὲν γνωρίζω*

10 ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς μου.

*Πῶς νὰ πάω στὰ ξένα
καὶ στὰ πεθερικά μου!
Ἐγὼ κάναν' δὲν ξέρω,
κάναν' δὲν γνωρίζω.*

[χφ., σ. 391-392. Ἄρ. εἰσ. μουσ. 15756 (ἄρ. ταιν. 1178₈₅)].

¹ Πρβλ. «κοτσανούλα» ἐκ τοῦ χωρίου Κέδρος Ἀργάφων. Δημ. Σ. Λουκάτου, Λαογραφικὴ ἀποστολὴ εἰς τὰ Θεσσαλικά Ἄγραφα. Ἐπετ. Λαογρ. Ἀρχείου, τόμ. ΙΑ' - ΙΒ' (1958-59), ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 298.

² Πρβλ. τὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ ἐκ τῆς βορειότερον κειμένης περιοχῆς (νομὸς Πέλλης) ὑπὸ Γεωργ. Κ. Σπυριδάκη, ἐν Ε.Λ.Α. τόμ. ΙΓ' - ΙΔ' (1960-61), Ἐν Ἀθήναις 1962, σ. 382, ἔνθα, ὅταν τελειώνη ὁ θερισμός, ἀφήνουν μερικὸς στάχυς ἀθέριστους, τοὺς ὁποίους θερίζουν ὅλοι μαζί, ἀφοῦ προηγουμένως θὰ χορέψουν πέριξ αὐτῶν.

R É S U M É

**Rapport de la mission folklorique dans le village Sissanion
du Département de Kozani (Macédoine Occidentale)
(du 15 juillet au 3 août 1968)**

par A n g. N. D e f t é r é o s

Au Sud-Ouest de la rue Kozani-Ptolemais et près des sources du fleuve Aliakmon, à la montagne Sniatsikon (ou Askiò) de la province Voïou, (département de Kozani) est bâti sur un plateau le village Sissanion.

Tous les habitants sont des indigènes et s'occupent principalement avec l'élevage des bestiaux et en second lieu avec l'agriculture.

L'auteur a travaillé dans ce village durant 20 jours et a recueillie un matériel intéressant et varié, qu'il a noté dans un cahier de 447 pages (in 40 grand format), déposé au Centre sub. no 3358. Ce matériel comprend: 22 légendes, 18 contes et recits plaisants, plus de 100 chansons et danses populaires enregistrés sur 8 bandes magnétiques sur deux pistes (vitesse 3 3/4) des toponymie, des proverbes et des énigmes. Diverses informations relatives à l'habitation populaire, le costume, les aliments, la vie pastorale et agraire, l'organisation sociale, le droit populaire, les coutumes de magie et de superstitions, la divination, le culte populaire, les croyances populaires relatives à la naissance, au mariage et à la mort etc.

De la vie professionnelle, il décrit le «batani» (μπατάκι p. 381 - 382. Voir fig. n° 1) où avec l'aide du charbon blanc (chutes d'eau) on travaille les tissus sur les métiers. Avec la même force motrice, fontionne au village et les «dristella» (ντριστελλά p. 382) où on fini l'élaboration des couvertures «flocates» en laine, des couvre-lits et des tapis.

De la vie culturelle l'auteur a noté plusieurs légendes historiques relatives à Alexandre le Grand. On relate, que aux plateaux qui se trouvent aux environs du village Alexandre le grand exerçait ses armées et que lui-même lorsqu'il était jeune il s'exerçait là-bàs. Dans plusieurs emplacements de cette région, les habitants montrent des traces des sabot de son cheval et des ruines sont considérées, comme l'école où a étudié.

Parmi les légendes du culte, sont intéressantes, celles qui se rappor-

tent à St. Démétrios protecteur du village, à St. Cosma de l'Étolie, St. Nikanor et Denys. Ces trois derniers saints, sont considerés comme des médécins qui parcourent les villages en guerissant les malades gratuitement. Les croyances sur l'édification miraculeuse d'églises sont similaires aux légendes d'autres régions de la Grèce.

Une croyance très repandue entre les habitants de ce village, est que les arbres qui appartiennent à l'église sont sacrés et sont protegés par le démon (στοιχειά) qui les habitent : Ce demon punie, ceux qui essayent de les couper ou les déracciner. Comme on punit sevèremment ceux qui essayent de voler des objets sacrés de l'église.

Parmi les coutumes agricoles, il mentionne celui de «draconta» (du dragon) qui consiste à deux petits fagot d'épis en croix, qui sont glanés à la fin, de la moisson.

Les moissonneurs en chantant et en dansant moissonnent la dernière section du champs, et avec ces épis confectionnent le «draconta» qui le portent à leur maison où l'ont gardés pendant toute l'année.

Γ'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ
(16 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ - 2 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1968)

ΥΠΟ ΑΝΝΗΣ Ι. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Λαογραφική έρευνα πραγματοποιήθη υπ' εμού¹ από της 16 Αυγούστου μέχρι της 2 Σεπτεμβρίου 1968 εις τόν νομόν Τρικάλων, ειδικώς εις τὰ χωρία Καλλιρρόη, Άγιοι Θεόδωροι και εις τήν κομόπολιν Καλαμπάκα. Η συλλεχθεΐσα ύλη καταγραφείσα εις τετραδίον εκ σελίδων 383, σχ. 8ου μεγάλου, κατετέθη εις τὸ Κέντρον Έρεύνης της Έλληνικης Λαογραφίας υπ' αριθ. 3241.

Εις τήν ύλην ταύτην περιλαμβάνονται πληροφορίες περί τοῦ κατά παράδοσιν ένταῦθα λαϊκοῦ πολιτισμοῦ: α) εκ τοῦ υλικοῦ βίου: περί τοῦ γεωργικοῦ και τοῦ ποιμενικοῦ βίου, τῆς βιοτεχνίας (βαφικῆς κ.ά.), τῆς κατοικίας, τοῦ ένδύματος κ.λ.π. β) εκ τοῦ κοινωνικοῦ βίου: δια τήν γέννησιν, τόν γάμον, τήν τελευτήν, τήν κοινωνικήν ὀργάνωσιν, τὸ λαϊκὸν δίκαιον κ.ά. και γ) εκ τοῦ πνευματικοῦ

¹ Συμφώνως πρὸς τήν υπ' αρ. 58819 έντολήν της 'Ακαδημίας 'Αθηνών.